

УДК 81243:005.22(045)

ПРОЕКТНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ГУМАНІТАРНОГО ВИШУ

Ворник М. М.

У статті розкрито сутність та роль проектної методики навчання іноземної мови у гуманітарному виші. Подано види та типи проектів за їх ознаками. Окреслено основні принципи проектної методики навчання іноземної мови. Обґрунтовано етапи проектної методики та їх реалізацію у процесі підготовки студентів-філологів.

Ключові слова: проектна методика, іноземна мова, підготовка студентів-філологів.

В статье раскрыта сущность и роль проектной методики обучения иностранному языку в гуманитарном вузе. Представлены виды и типы проектов по их признакам. Определены основные принципы проектной методики обучения иностранному языку. Обосновано этапы проектной методики и их реализацию в процессе подготовки студентов-филологов.

Ключевые слова: проектная методика, иностранный язык, подготовка студентов-филологов.

The article reveals the essence and role of the project method for teaching foreign languages in liberal education. It presents kinds and types of projects according to their indicators. The main principles of the project method in teaching foreign languages are defined. The stages of the project method and their implementation in the preparation of students-philologists are substantiated.

Key words: project method, foreign language, preparation of students-philologists.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах євроінтеграційних процесів на сучасному етапі розвитку суспільства професійна іншомовна підготовка конкурентоздатних фахівців потребує особливого підходу. На даний час суспільству потрібні філологи, яким необхідно адекватно орієнтуватись у різноманітних іншомовних комунікативних ситуаціях, чітко сприймати та репродукувати інформацію на міжнародному рівні, встановлювати міжнародні контакти.

Дедалі більшого розвитку у підготовці студентів у вищих педагогічних навчальних закладах набуває проектна методика, оскільки саме такий метод навчання іноземних мов сприяє формуванню у студентів мотивацій до вивчення іноземної мови, сприяє активізації мислення, пам'яті та уваги, розвиває лінгвістичні та соціокультурні здібності, удосконалює професійні іншомовні компетенції студентів в усному та писемному мовленні. Проектний метод можна назвати пошуковою науковою діяльністю, оскільки студент перебуває у творчому пошуку необхідної інформації, засобів та методів для відповідного індивідуального чи групового представлення проекту в процесі аудиторних занять. У процесі підготовки і реалізації проекту активізуються пасивні лексичні, граматичні, методичні знання та уміння студента, проявляються його професійні здібності.

Метою досконалішого вивчення та застосування проектної методики на сучасному етапі вивчення іноземної мови у ВНЗ згідно з Болонською декларацією та оновленим законом про "Вищу освіту" є розвиток творчих здібностей та особистих інтересів кожного студента, стимулювання індивідуально-самостійної позааудиторної навчально-виховної роботи з метою самонавчання, самовиховання, а отже, і самовдосконалення студента.

Аналіз досліджень та публікацій. Вимоги сучасності диктують пошук нових та ефективних методів навчання іноземних мов. Чимало сучасних науковців присвятили свої праці дослідженню застосування методу проектів на заняттях з іноземної мови (Е. Арванітопуло, М. Буханкіна, І. Дичківська, О. Дем'яненко, О. Житнікова, О. Коберник, П. Китайгородська, М. Моїсеєва, С. Ніколаєва, Е. Полат, О. Тарнопольський, В. Титова, Н. Шевчук, С. Яцук та ін.), а також британські дослідники у галузі

проектної методики викладання іноземних мов Дж. Дьюї, Т. Хатчінсон, В. Килпатрик, Дж. Пітт та ін.

Метою статті є вивчення ефективності проектної методики навчання іноземної мови студентів-філологів у вищому педагогічному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах професійної підготовки філологічних кадрів основна тенденція методичного забезпечення спрямована на використання інноваційних методів та технологій. Одним з досить прогресивних методів навчання іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах є проектна методика чи метод проектів, оскільки він базується на особистісно зорієнтованому підході навчання. Застосування у навчально-виховному процесі ВНЗ проектної методики дозволяє змодельовувати науково-дослідну, творчо-пошукову іншомовну діяльність.

Існує чимало підходів до визначення поняття "метод проектів":

- це не алгоритм, що складається із чітких етапів, а модель творчого мислення й прийняття рішень [1];

- сукупність певних дій, документів, попередніх тестів; задум для створення реального об'єкта, предмета, створення різного роду творчих, теоретичних продуктів [6];

- це спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність студентів-партнерів, яка має спільну мету, узгоджені методи, засоби діяльності, що спрямована на досягнення спільного результату з розв'язання спільної проблеми, яка має значущість для учасників проекту [5];

- є цілеспрямована, самостійна в більшій своїй частині діяльність студентів під гнучким керівництвом викладача, що спрямована на вирішення певної дослідницької проблеми та отримання конкретного результату у вигляді матеріального чи ідеального продукту, тобто такого продукту, який є підготованим відповідно до аналізу вивченої інформації та апробованим на практиці висновком про певний процес, подію чи захід зі своїми умовиводами та сформованими знаннями та вміннями [9].

Наукові розвідки свідчать про існування різноманітних класифікацій проектів, проте ми посилаємось на класифікацію подану Е. Полатом, який виокремлює 11 типів проектів [5]:

- дослідницькі: вимагають чітко сформульовану систему проекту, його мету та кінцеві результати, продумані методи експериментально-дослідницьких робіт і методи обробки статистичних даних;

- творчі: не мають чітко опрацьованої структури, вона розвивається в процесі проекту, наприклад, це може бути підготовка стіннівок, відеофільмів, колажів, творів тощо;

- рольово-ігрові: структура здійснення проекту до самого кінця залишається відкритою; кожен учасник вибирає собі роль, за якою діє в певних штучно вигаданих ситуаціях, наприклад, театральний проект;

- практико-орієнтовані: простежується чітко окреслена мета, що в свою чергу зорієнтована на соціальні інтереси учасників. Результатом може бути газета, документ, звукозапис, спектакль, програма законопроекту, відеофільм, комп'ютерна газета, альманах творчих студентських доповідей тощо;

- монопроекти: проводяться за найскладнішими темами, пов'язаними з країнознавчою, соціальною чи вузькоспеціалізованою професійною спрямованістю. Вони потребують чіткої структуризації, схеми та форми проведення. Саме монопроекти доцільніше проводити в позааудиторний час, оскільки під час підготовки проекту перевіряються знання та вміння, що отримали студенти на заняттях, уже на практиці;

- міжпредметні проекти: досить цікавий вид проектної методики, оскільки дає можливість не лише порушувати, а й розв'язувати складні проблемні ситуації. Міжпредметні проекти слід проводити під чітким керуванням викладачів-предметників з добре опрацьованими формами проміжного контролю та підсумкової презентації;

- проекти з відкритою координацією: викладач бере участь у проекті як координатор, організовуючи й спрямовуючи у правильне русло діяльність студентів;

- проекти з прихованою координацією: викладач не втручається в роботу над проектом, але вивчаючи проміжні висновки з досліджень, перевіряючи нотатки, записи, він уважно відстежує ступінь здійснення проектної роботи;

- внутрішні чи регіональні: між групами одного навчального закладу чи між закладами;

- міжнародні: студентські обміни чи робота над проектом із застосуванням новітніх інформаційних технологій, на кшталт Skype, навчально-дослідних форумів тощо;

- телекомунікаційні: творча діяльність студентів за допомогою комп'ютерних технологій, результатом якої, здебільшого, виступає презентація.

Ми цілком погоджуємось з поданими тлумаченнями і доцільно було б зазначити, що метод проектів у поєднанні з комп'ютерними технологіями (e-mail, skype) дає хороший результат у іншомовному спілкуванні. Так, студенти-філологи, які навчаються на базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (ХГПА), тісно співпрацюють зі студентами польських, німецьких вишів і студентами ХГПА, які імігрували до США згідно з програмою "Work and Travel". У процесі спілкування студенти мають змогу реалізувати набуті знання та уміння, а також спільно виконувати цікаві та корисні проекти. Очевидно, що участь у таких проектах сприяє удосконаленню володіння іноземною мовою, формує креативність, ініціативність та самостійність студента.

Вивчивши дослідження науковців, схилиємось до поданої Е. Полатом типізації проектів відповідно до ознак [6]:

- 1) дослідницький, ознайомлювально-орієнтувальний, творчий, рольово-ігровий – за домінуючим методом;

- 2) монопроект, міжпредметний – за предметно-змістовою частиною;

- 3) між групами одного чи декількох навчальних закладів, одного регіону, країн, континентів чи різних – за характером контактів;

- 4) декілька чи багато учасників – за кількістю учасників.

Ґрунтуючись на поданій типізації, варто зазначити, що головним завданням викладача у процесі будь-якого проекту є створення таких педагогічних умов, які б мотивували студента до пошуково-дослідної діяльності, стимулювали його до вдосконалення іншомовної компетентності, а також відображали особисті наміри та інтереси. Універсальність та функціональність проектного методу навчання студентів іноземної мови відображається у залученні різної кількості студентів та їх рівня підготовки (від низького до високого); використання міжпредметних зв'язків (обмін знаннями зі суміжних дисциплін); кореляція зв'язків між студентами різних ВНЗ.

До прикладу, студенти напряму підготовки "Філологія. Мова і література (англійська)" Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії успішно вивчають іноземну мову, застосовуючи у навчальній діяльності метод проектів. У процесі вивчення курсу "Практика усного і писемного мовлення першої іноземної мови (англійської)" студенти достойно представили чимало іншомовних проектів, а саме:

- презентаційні проекти (конференції, круглі столи, англomовний клуб "Poliglosha", вистави, концерти тощо);

- творчо-дослідні проекти (студентські наукові дослідження, інформаційні повідомлення, тематичні стіннівки клубу "Poliglosha" тощо);

- міжпредметні проекти (комп'ютерні презентації, лінгвокраїнознавчі, літературознавчі та перекладознавчі квести та вікторини тощо);

- інтернет-проекти (інтернет-конференції, інтернет-спілкування Skype з метою збору та обміну інформації тощо).

Застосування методу проектів у процесі організації занять з іноземної мови – це досить творча, клопітка робота з поетапним виконанням завдань, від успішності реалізації яких залежить кінцевий результат. Проектна іншомовна діяльність студентів, перш за все, надає їм можливість поглибити знання з іноземної мови, розширити кругозір, реалізувати набуті уміння та навички зі суміжних дисциплін, навчитися працювати індивідуально та колективно, реалізувати свої досягнення перед аудиторією, що допомагає самоствердитись, виявити творчі здібності та ініціативність.

Доцільно також виділити основні принципи проектно́ї роботи [11, с. 82–83]:

1. Варіативність. Індивідуальна, парна, групова форми роботи. Різноманіття текстів (діалоги, листи, таблиці, описи, діаграми, карти, комікси, різноманітні варіанти тем і вправ).

2. Вирішення проблем. Процес вивчення мови стає ефективнішим тоді, коли ми використовуємо іноземні мови для вирішення проблем, які змушують думати, а розмірковуючи – вчаться.

3. Когнітивний підхід до граматики. Допомога у засвоєнні правил і граматичних структур сприяє подоланню страху перед помилками з граматики.

4. Навчання із задоволенням. Отримання задоволення – це одна з найголовніших умов ефективності навчання, тому необхідно включити до навчального процесу ігри, жарти, пісні, загадки, цікаві завдання.

5. Особистісний фактор. За допомогою проектної роботи в учнів з'являється можливість думати і говорити про себе, своє життя, свої захоплення, інтереси тощо.

6. Адаптація завдань. Завдання повинні відповідати рівню навченості учня. Проектну діяльність доцільно застосовувати на будь-якому рівні й у будь-якому віці.

Проектна методика навчання іноземної мови передбачає послідовну, логічну та структуровану діяльність, яка реалізовується у декілька етапів: підготовчий, організаційно-виконавчий, презентаційний та підсумковий.

Підготовчий етап передбачає:

- вибір теми проекту;
- визначення мети проекту (поглибити лексичні знання та удосконалити граматичні навички усного та писемного мовлення, підвищити іншомовну мовленнєву компетентність, набути навички самоорганізації та колективної діяльності, розвивати творче мислення та ідейний потенціал);

- складання чіткого плану послідовного виконання завдань.

Організаційно-виконавчий етап роботи над проектом забезпечує акумулювання ідей та думок студентів, їх систематизацію та імплементацію у групову чи індивідуальну роботу, активізацію знань, умінь та навичок студентів через поставлені цілі. Допоміжними засобами у процесі виконання проекту служать: консультації з викладачами (різних дисциплін), вивчення та збирання необхідної інформації (похід до бібліотеки, використання інтернет-ресурсів та обмін інформацією зі студентами-колегами, які проживають та працюють у США згідно з молодіжною програмою "Work and Travel" тощо).

Презентаційний етап вважається досить відповідальним, оскільки відбувається представлення проектної роботи. Студенти намагаються якнайкраще презентувати свій проект, докладаючи максимум зусиль та найпотужніше проявляючи свої знання, набуті уміння, навички та творчі здібності. Процес презентації відіграє вагомую роль у самовдосконаленні студента, його самонавчанні (поглибленні знань, умінь та навичок з іноземної мови та суміжних дисциплін); самовихованні (подоланні комунікативного бар'єру, відчуття впевненості у власних силах, розвитку творчого потенціалу тощо); саморозвитку (формуванні мотивації до вивчення іноземної мови, розширення кругозору студента, удосконалення власних здібностей). Форма презентації залежить від мети проекту.

Підсумковий етап орієнтований на оцінювання проектної роботи студентів викладачами, студентами та самооцінку власної роботи. У ході дискусій викладачі та студенти обговорюють власні мотиви, досягнення та перспективи подальших досліджень.

В основу проектної методики навчання іноземної мови студентів гуманітарних вишів покладено особистісно орієнтований підхід навчання, який сприяє толерантному та ефективному вирішенню поставлених завдань, а також комунікативний, який забезпечує розвиток комунікативних компетентностей студента. Розвиток мовленнєвих здібностей є прерогативою навчання іноземних мов, які необхідно удосконалювати на кожному етапі навчальної діяльності.

Цілі та завдання проекту реалізуються у ході діяльності студентів та під успішним керівництвом викладача, тому проектну діяльність можна розцінювати як науково-дослідну роботу студентів, де викладач виконує лише роль наставника. Метод проектів як самостійна робота сприяє отриманню досвіду дослідницької навчально-пізнавальної діяльності, розвитку умінь збирати, аналізувати, репродукувати інформацію, відображає творче самовиявлення студента та формує позитивну мотивацію студента до вивчення іноземних мов як засобу міжкультурної комунікації.

Література

1. Арванітопуло Е. Г. Особливості навчання іноземної мови за проектною методикою / Е. Г. Арванітопуло // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Педагогіка та психологія". – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2002. – Вип. 5. – С. 230–236.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Китайгородська П. Використання проектних завдань на уроках англійської мови / П. Китайгородська // ІМВНЗ. – 2003. – № 5. – 110 с.
4. Николаєва С. Ю. Проектна робота "Europe is more than you think" для учнів старшої школи / С. Ю. Николаєва // Іноземні мови. – 2006. – № 1. – С. 3–16.
5. Полат Е. С. Нові виховні та інформаційні технології в системі освіти / Е. С. Полат. – М. : Академія, 2003. – 272 с.
6. Полат Е. С. Метод проектів на уроках іноземного мови / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2–3. – С. 10–15.
7. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А. П. Н., 2002. – 136 с.
8. Шевчук Н. Використання проектною роботи на уроках англійської мови / Н. Шевчук // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2009. – № 1. – С. 59–61.
9. Штельмах О. В. Метод проектів у навчанні іноземній мові студентів нефілологічних спеціальностей під час позааудиторної роботи / О. В. Штельмах // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 6 (32). – С. 289–298.
10. Hutchinson Tom. Introduction to Project Work / Tom Hutchinson. – Oxford University Press, 1991. – 23 p.
11. Бекреньова І. І. Використовуємо сучасні підходи у викладанні англійської мови / І. І. Бекреньова. – Х. : Видавнича група "Основа" : "Тріада +", 2007. – 96 с.